

- Literatūrologas Regimantas Tamošaitis teigia: „**Rimta literatūra žmogų keičia, populiarioji – jį migdo, skatina dvasinio sotumo bei ramybės jausmą.**“ Paašrinkite, kaip suprantate šią mintį, ir pagrįskite savo požiūrį.

Tikriausiai daugeliui pažįstama situacija, kuomet užsukę į knygyną ar biblioteką susiduriame su tokia knygų gausa, kad sunkiai apsisprendžiame kurią knygą pasirinkti. **Nusprendę įsigyti ir skaityti, gilintis į tokius kūrinius** kaip Viljamo Šekspyro „Hamletą“, Johano Volfango Gėtės „Faustą“, Migelio de Servanteso „Don Kichotą“ ar Fiodoro Dostojevskio „Nusikaltimą ir bausmę“ neabejotinai ugdysime savo asmenybę. Tai – didieji klasikos kūriniai, pasižymintys metaforiškumu, daugiasluoksniškumu. Vis tik šalia rimtos literatūros egzistuoja ir menkavertė, kuri skaitytoją gali tik bukinti. Jai priskirčiau populiariąją literatūrą, kuriai būdinga tiesioginė reikšmė, lėkštas, banalus turinys.

Rimta literatūra žmogui padeda suprasti save. Skaitydamas žmogus išgyvena aprašomas situacijas, jas analizuoja, apmąsto, susitapatina su galimomis gyvenimo situacijomis. Susitapatindamas vienaip ar kitaip sprendžia sau pačiam iškilusias ar galimas egzistencines problemas. Tai galiu patvirtinti asmenine patirtimi. Labiausiai iš visų literatūros srovių man artimas egzistencializmas. Nors suprantu, kad susipažinimas su šia srove tik maža jos pažinimo dalis, vis tik bendras egzistencializmo principų pažinimas, perskaityti egzistencializmo atstovo Alberto Kamiu kūriniai „Sizifo mitas“ bei „Svetimas“ man tapo asmenybės formavimosi dalimi. Galbūt labiausiai man įsiminusi situacija iš šių kūrinių – tai esė „Sizifo mitas“ vaizduojamas Sizifo susivokimas. Sizifo darbas – didžiulį akmenį ridenti į kalno viršūnę, nuo kurios šis nurieda veikiamas svorio jėgos – beprasmiškas, alinantis. Tačiau Sizifas besileisdamas žemyn nuo kalno vėl stumti akmenį suvokia absurda ir toliau veikia sąmoningai jį suvokdamas, suprasdamas, kad jo likimas priklauso jam. Šis susivokimas leidžia Sifizui suprasti, kad pasaulis nėra nei bergždžias, nei beprasmis: „Jau vien sunkaus kopimo į viršūnę pakanka žmogaus širdžiai užpildyti.“ Dabar suprantu, kad šis Sizifo susivokimas privertė susivokti ir mane. Supratau, kad pasaulis turi tik tą prasmę, kurią jam savo valia ir noru suteikia pats žmogus. Vadovaudamasi šiuo požiūriu, stengiuosi atsikratyti anksčiau įgyto įpročio kaltinti išorines aplinkybes dėl neįgyvendintų tikslų ir prisiimti visišką atsakomybę už savo gyvenimą.

Be to, rimta literatūra ugdo žmogiškąsias vertybes. Atidžiai skaitydamas žmogus geba patirti gilių asmenybę keičiančių išgyvenimų. Susitapatinimas su kūrinių veikėjais, jų poelgių apmąstymas leidžia iš herojų perimti jų esmines vertybes. Pavyzdžiui, skaitydama vieno ryškiausių XX amžiaus realistų Onorė de Balzako romaną „Eugenija Grandė“ išvelgiau paralelę tarp pagrindinio veikėjo pono Grandė ir sumaterialėjusio, ištikto dvasinės krizės dabarties žmogaus. Romane vaizduojama XIX amžiaus I pusės Prancūzijos provincijos gyvenimas. Ponas Grandė - šykštus buržua, ieškąs vien tik naudos ir pelno. Pamenu situaciją, kuomet jis turėjo pranešti savo sūnėnui Šarliui, kad mirė jo tėvas. Pasakyti „Jūs netekote tėvo“ – jam buvo vieni juokai, pagal jį, juk tėvai miršta anksčiau negu vaikai. Tačiau žodžiuose „Jūs likote be jokio turto“ telkėsi visos žemės nelaimės. Netgi mirdamas jis prieš savo akis nori regėti auksą, nes jis jį ramina. Priešprieša ponui Grandė veikėjui – tai jo dukra Eugenija Grandė. Ji – kančios kilnumo iš šventumo įsikūnijimas. Ji nevertina pinigų, yra mylinti, išgyvenanti, besiaukojanti dėl kitų. Dėl mylimo pusbrolio ji

ryžtasi pasipriešinti tėvo valiai ir padovanoti jam visą savo turtą – ilgai kauptas monetas, turtą, tokį brangų tėvui. Tikiu, kad šis skirtingų pozicijų veikėjų sugretinimas šiuolaikiniam žmogui gali puikiai atskleisti, koks beprasmis gali būti turto siekimas. Juk tai nėra visų svarbiausia - meilė, aukojimasis dėl kitų gali atnešti kur kas daugiau laimės.

Skaitydamas populiariąją literatūrą, skaitytojas vargu ar patiria jo asmenybę keičiančių išgyvenimų. Populiarioji literatūra pasižymi veiksmo gausa, intriga, lengvai nuspėjamu siužetu. Joje nesprendžiamos sudėtingos problemos, ji neturi potekstės, paslėptų prasmų, todėl yra lengvai suprantama, nereikalauja gilaus mąstymo, analizės, o tik padeda atsipalaiduoti. Anksčiau esu skaičiusi populiariosios literatūros kūrinių, tačiau jų siužetai dėl savo panašumo padrikai išlikę mano atmintyje. Bene vienintelis populiariosios literatūros kūrinys, kurį pamenu, - tai portugalų rašytojo Paulo Coelho romanas „Vienuolika minučių“. Romane pasakojama Marijos, jaunos provincialės brazilės, istorija. Ji išvyksta į Ženevą, kur svajoja padaryti karjerą ir būti laiminga, tačiau tampa prostitute. Ją griaužia sąžinė, tačiau ji tikisi uždirbusi pinigų paremti savo šeimą. Taip pat save guodžia, kad gyvenimą rinkosi ne pati – ją pasirinko likimas. Dienoraščiuose ji apmąsto laikmetį, kai „seksą imta vartoti kaip narkotikus: kad pabėgtum nuo realybės, pamirštum problemas, atsipalaiduotum“. Vis tik ateina metas, kai Marija ima suvokti, kad „parduoda tai, ką norėtų duoti iš malonumo ir jausmo, ir tai griauja“. Netikėtai sutikus atsiskyrėlį dailininką, vidinė šviesa nušvinta jos gyvenimas, pakeisdamas ir požiūrį į tą 11 minučių – aistros patenkinimo laiką. Apie seksą šiame romane kalbama atvirai ir daug, vis tik pasigendama sakraliosios meilės prigimties. Nepaisant **keleto** aforistinių minčių, romano siužetas nuspėjamas, skaitytojui nepaliekantis klaustukų. Perskaitęs tokį kūrinį jautiesi viską supratęs, **galbūt jauti trumpalaikį „dvasinį sotumą“, tačiau erdvės gilesniems svarstymams taip ir nepalikta.**

Kita vertus, galime svarstyti, kad literatūros ugdymas priklauso ir nuo skaitytojo skaitymo kultūros. Paviršutiškas skaitymas negarantuoja ugdymo proceso. Nesigilindami tarp eilučių, neužmegzdami nematomo ryšio tarp savęs ir kūrinio neįžvelgsime paslėptų prasmų. Štai pavyzdžiui, neatidžiai skaitydami anglų rašytojo Viljamo Šekspyro tragediją „Hamletas“ manytume, kad didysis kūrinio konfliktas – tai Hamleto siekis atkeršyti Klaudijui už tėvo nužudymą. Tik kritiškas požiūris leistų suprasti, kad tragedijoje vyksta dviejų pasaulių – doro, garbingo, kuriam atstovauja Hamletas, ir melo bei apgaulės, kuriam atstovauja Klaudijus – susidūrimas. Taigi, tik tikslingas bei kritiškas požiūris leidžia išvelgti prasmes. Galbūt nuodugniai skaitant ir populiarioji literatūra gali tapti tobulėjimo šaltiniu.

Apibendrindama galiu teigti, kad rimta literatūra žmogui padeda pažinti save. **Taip pat šiuolaikiniam nuo dvasinių vertybių nusigrėžusiam žmogui ji gali padėti suprasti, kad pats žmogus turi kurti savo gyvenimą, keistis, tobulėti. Kita vertus, populiarioji literatūra per daug primityvi, kad taptų mūsų asmenybės formavimosi dalimi. Ji tėra pramoga, neiškelianti probleminių klausimų, neskatinanti žmogų mąstyti. Vis tik jei ir populiariąją knygą skaitysime kritiškai, manau, ji ne užmigdys, kaip sako, R. Tamošaitis, o šį duos teigiama asmenybės tobulėjimui.**